

jejich interpretaci. Sociologická dimenze výzkumů a tematizace problémů rozvoje vědy a techniky výrazně převládá. Bylo diskutováno o problémech reinstitucionalizace institucí, jejich sociálně komunikativních, komunikativně kognitivních a mobilních či migračních aspektech, problémech politizace a komercializace výzkumu a postavení odborné expertízy, technologické souvislosti sociální změny (otázky sociální interakce, hodnocení, rizika a regulace), významu sociálních hnutí, elit, veřejné akceptance, politických orientací a etických kontextů aj. Podnětné poznávací iniciativy se podle mého názoru odehrávaly v různých poznávacích kontextech:

- v teoreticko metodologických orientacích, které zazněly zejména v zahajovacím vystoupení A. Ripa (Universita Twente, Holandsko) „Studia věda a techniky a konstruktivní hodnocení techniky“; na tematickém zasedání „Znovuobnovení politiky vědy“ (A. Elzinga, B. Wynne, P. Weingart, A. Jamison, T. Brante); a při pokusu o rekonstrukci situace 60. let a některých transkulturních idejí („Richtova zpráva po 25 letech“ – A. Elzinga); ve všech těchto diskusích byly hledány možnosti, podmínky a způsoby teoreticko-metodologického rozvoje tohoto pole výzkumů, např. v makrosociálních koncepcích (Elzinga, Rip), problémových orientacích (Weingart) i angažovaných a konstruktivních přístupech (Wynne, Rip);
- četné poznávací iniciativy byly spojeny s pronikavou empirickou analýzou vybraných problémů (např. otázky politické legitimizace rizika moderních technologií). Poučný obraz dávala i sociologicky orientovaná tematická strukturace konference, jak bylo uvedeno výše. K tomu je ovšem třeba dodat, že na konferenci zazněly i plodné podněty z oblasti historických, filozofických a ekonomických výzkumných oblastí. Např. zasedání „Věda a společnost: hermeneutická perspektiva“ se pokusilo rozšířit hermeneutickou perspektivu i na analýzu sociálních důsledků vědy a techniky; zasedání „Vztahy mezi akademickou a průmyslovou sférou“, „Univerzity, průmysl a inovace“ hledala společná hlediska s ekonomickou analýzou technologického potenciálu ekonomik; nebo historicky orientovaná témata,

jako např. zasedání „Vědecká a technická muzea a jejich měnící se úloha“, podnětně rekonstruovala změny těchto institucí v kontextu změn paradigmatických metafor a přístupů k vědě a technice.

O problémech praktické orientace výzkumů v oblasti vědy a techniky bylo diskutováno zejména na paraleleně probíhající konferenci „Vojenský výzkum po konci studené války: konverze a transfer techniky ve východní a západní Evropě“, kterou sponzorovaly orgány NATO. Zde se pozornost soustředila nejen na prezentaci empirických analýz konverze vojenských výzkumů a výroby, ale i na širší sociálně kulturní souvislosti těchto institucionálních změn. I zde se diskutovalo o vlivech probíhajících politických a ekonomických změn na problémovou orientaci vědecky a technicky relevantních institucí, včetně výzkumů v oblasti vědy a techniky, na postavení expertů i na stav expertizních poznatků pro různé kontexty a úrovně regulativních prostředků.

Volba místa konference také antcipovala její tematickou orientaci na problémy zemí střední a východní Evropy. Bezpochyby přispěla i k široké účasti odborníků z těchto zemí. Na programu konference byla řada tematických zasedání k problémům rozvoje vědy a techniky v podmínkách ekonomické a politické transformace v zemích střední a východní Evropy. Pozitivním rysem těchto diskusí byla i řada příspěvků předložených účastníky ze západních zemí i prezenatce komparativních výzkumů řešených kolektivy výzkumníků z obou částí Evropy. Tyto kroky, jak vyplynulo z diskuse, však narážejí na řadu poznávacích a zájmových problémů (např. na pokusy o zneužití kooperace pro legitimizaci nekvalitních národních výzkumů, na prosazování neadekvátních témat), nemají zatím velký rozsah a orientují se spíše na tvorbu základních datovýchází. Byly však prezentovány i výsledky společných výzkumů, které signalizují předpoklady pro trvalejší komunikační a poznávací vazby se západními zeměmi. Méně povzbudivý je však celkový stav, orientace a dynamika sociálních výzkumů vědy a techniky v postkomunistických zemích, jenž byl patrný z průběhu konference. I když tato oblast je co do počtu výzkumníků slušně rozvinuta, nenachází zřejmě dostatečný prostor a zdroje svého

rozvoje, jež by umožnily formulovat aktivnější poznávací orientace, a uvolnění ze závislosti na defenzivních strategiích existujících výzkumných a exekutivních institucí. Negativně působí i odtrženost od vysokých škol a výuky, jež je nezbytná pro obnovu výzkumných sil této

oblasti. Tyto skutečnosti indikují nejen problémy kulturních změn v této odborné komunitě, ale i nejasné postavení vědy, techniky a vzdělání v probíhajících transformačních změnách.

Karel Müller

K hodnocení Sociologického ústavu AV ČR

Vědecká pracoviště Akademie věd České republiky procházejí během loňského a letošního roku nezávislým hodnocením, posuzujícím jejich odbornou úroveň, vědeckou výkonnost, koncepčnost, úroveň řízení a technické vybavení. Hodnocení, prováděné z iniciativy vedení Akademie, má přispět v prvé řadě samotným akademickým ústavům při koncipování jejich výzkumného programu, pracovních metod a organizační struktury. Vedení Akademie poskytne podklady pro stanovení vědní politiky a diferencovaný přístup k jednotlivým pracovištím. Hodnocení provádějí externí „oborová grémia“ složená z odborníků příslušné disciplíny – vědeckých pracovníků a zpravidla také praktiků. V grémiích převažují členové z mimoakademických pracovišť, povinně musí být zastoupeni zahraniční odborníci. Hodnocení probíhá podle závazných hledisek – k rozhodujícím kritériím patří vědecké publikace a srovnání výsledků pracoviště s mezinárodní úrovní. Hodnotí se jednak ústavy jako celky, jednak jejich jednotlivé pracovní skupiny. Kromě písemných podkladů připravených hodnoceným ústavem, hodnocení povinně vychází také z působení grémia přímo na pracovišti, z rozhovorů s jeho vedením a s představiteli pracovních skupin a z prohlídky pracoviště. Výsledky hodnocení (zpráva) se po projednání s vedením pracoviště předávají předsedovi Akademie.

V Sociologickém ústavu AV ČR proběhlo hodnocení v květnu 1995. Oborovému grémium předsedal M. Petrušek, děkan Fakulty sociálních věd UK, tajemníkem grémia byl J. Hartl, ředitel STEM. Dalšími členy grémia byli W. Adamski z Ústavu pro filozofii a sociologii Polské akademie věd ve Varšavě, I. Bayer z Univerzity v Münsteru, J. Buriánek, vedoucí katedry sociologie Filozofické fakulty UK,

L. Falťan, ředitel Sociologického ústavu SAV, K. Janáček, vedoucí ekonom Komerční banky, J. Král, vedoucí odboru Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, M. Kučera z katedry geodemografie Přírodovědecké fakulty UK, G. Lengyel z Ekonomické univerzity v Budapešti, J. Musil, akademický ředitel pražské koleje Středoevropské univerzity, I. Možný, vedoucí Školy sociálních studií Filozofické fakulty MU v Brně, Z. Suda z pražské koleje Středoevropské univerzity, I. Šrubař z Univerzity v Erlangen.

Během své týdenní práce v ústavu se grémium sešlo s vedením ústavu, předsedou vědecké rady, s vedoucími výzkumných týmů, s šéfredaktorem Sociologického časopisu a absolvovalo prohlídku celého pracoviště. Kromě obligatorní zprávy dostalo k dispozici vyčerpávající přehled vědeckých a odborných výsledků pracovníků ústavu od jeho vzniku v roce 1990 a text informativní brožury, kterou ústav připravuje k vydání.

V závěrech hodnocení se oceňuje význam i dobré výsledky ústavu, poukazuje se na možnosti zlepšení jeho práce a doporučuje se, jak by bylo možné dále postupovat. Grémium konstatovalo, že Sociologický ústav je „funkčním a pro sociologickou obec nezastupitelným pracovištěm, jehož rozvoj je významným předpokladem toho, aby se česká sociologie stala znovu rovnoprávným a respektovaným členem světové vědecké komunity a efektivním spolutvůrcem demokratické politiky, efektivně fungující ekonomiky, politické kultury a veřejného mínění“ a že „značná část výsledků činnosti ústavu odpovídá mezinárodním standardům“. Sílu ústavu grémium shledalo zejména v oblasti empirických studií sociální transformace české společnosti, kde ústav přispěl k analýze a porozumění změn po roce 1989 a kde se podařilo nashromáždit rozsáhlý a cenný arzenál empirických dat a rozvínout metodologii kvantitativního výzkumu.